

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania G. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 lutego 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 25 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 1960/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od G. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej orzeczenia do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2023 r., po rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 27 września 2021 r., zmienił zaskarżone orzeczenie w całości w ten sposób, że oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego, w której stwierdzono, że wnioskodawczyni G. P. jako osoba

prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 1 października 2012 r. do 6 kwietnia 2019 r.

G. P. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach: 1) naruszenia przepisów postępowania - art. 327¹ § 1 pkt 1 oraz art. 227 w związku z art. 235² § 1 pkt 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegającego na pominięciu w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, mianowicie braku odniesienia się do wielu istotnych dowodów, wręcz ich pominięcie i niewyjaśnienie, z jakiej przyczyny Sąd drugiej instancji odmówił im wiarygodności lub mocy dowodowej; 2) naruszenia prawa materialnego, tj. art. 22 ust. 1, art. 22a ust. 1, art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 8 lit. a oraz pkt 33 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 226); art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 236); art. 31 Konstytucji RP oraz art. 1 Protokołu nr 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej dnia 4 listopada 1950 r. w Rzymie w związku z art. 67 Konstytucji RP; art. 36aa ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: 2024 r., poz. 497) w związku z art. 23 ust. 1, art. 2 i preambuły do Prawa przedsiębiorców oraz art. 22 Konstytucji RP; art. 8 w związku z art. 10 pkt 1 Prawa przedsiębiorców w związku z art. 8 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Mając na uwadze powyższe, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi drugiej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów procesów, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ubezpieczona powołała się na oczywistą zasadność skargi. W uzasadnieniu wniosku skarżąca ponowiła zarzuty podniesione w podstawach kasacyjnych, skupiając się w szczególności na – jej zdaniem – błędnych bądź niepełnych ustaleniach

faktycznych i błędnej ocenie dowodów. Zarzuty naruszenia prawa materialnego prowadzą się do twierdzenia skarżącej o sugerowanym celu toczącego się postępowania, tj. wyłączenia wnioskodawczyni spod ochrony ubezpieczeniowej ze względu na ciężę i macierzyństwo.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne tego środka prawnego, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zaś wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę

sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Formułując wniosek oparty na przesłance przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w jego motywach zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Sąd Najwyższy zauważył, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Wstępnie należy podkreślić, że istotą sporu było ustalenie, czy odwołująca się posiada ważny tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, w szczególności ubezpieczeniu chorobowemu. Rozstrzygnięcie powyższego sporu koncentruje się wokół ustaleń faktycznych pozwalających na zastosowania norm prawa ubezpieczeń społecznych, w szczególności art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1; art. 11 ust. 2; art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz - przez odesłanie z art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy – art. 3 i art. 4 ust. 1 Prawa przedsiębiorców.

Odwołująca się stawiając zarzut naruszenia art. 3 Prawa przedsiębiorców, odnosi go nie tyle do wykładni bądź zastosowania normy prawnej zawartej w tym przepisie, co do adekwatności ustaleń faktycznych niezbędnych do subsumcji prawa materialnego. Zarzuty skarżącej sprowadzają się w istocie do polemiki z poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżąca kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nadto pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów i poczynionych ustaleń faktycznych.

Mając powyższe na uwadze, wypada zauważyć, że Sąd drugiej instancji przyjął, iż w toku postępowania G. P. przedstawiła na okoliczność prowadzenia pozarolniczej działalności dowody z dokumentów, tj. faktury VAT dokumentujące prowizję za transakcję bądź usługi w zakresie rozpoznania rynku i poszukiwania klientów na rzecz podmiotów zewnętrznych, zestawienie przelewów z konta firmowego tytułem usług księgowych, a także zaoferowała dowody osobowe w postaci zeznań świadka (a prywatnie męża odwołującej się) M. P.. Sąd odwoławczy zauważył jednak, że złożone dokumenty (faktury) dotyczą okresu przed październikiem 2012 r., tak więc ubezpieczona nie wykazała w żaden sposób, aby w ramach prowadzonej działalności w spornym okresie świadczyła usługi związane

z profilem jej działalności. W okresie tym wnioskodawczyni nie zatrudniała pracowników i nie zawierała umów cywilnoprawnych, choć, jak twierdzi, wykonywała umowę agencyjną zawartą w dniu 31 października 2012 r. Mimo szeroko zakreślonych obowiązków, odwołująca się nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że realizowała powyższą umowę, w tym bardziej by uzyskała z tego tytułu przychody.

Sąd ustalił, że w okresie objętym sporem wnioskodawczyni nie uzyskiwała żadnych przychodów, a jej „działania” związane z prowadzoną działalnością pozostawały jedynie w fazie koncepcyjnej. Ubezpieczona miała wiele pomysłów na działalność, bo do jej PKD należało świadczenie usług fryzjerskich, a także uprawa winorośli, produkcja win gronowych czy produkcja wyrobów tartacznych. W zakresie tej ostatniej specjalizacji wnioskodawczyni rzeczywiście prowadziła zorganizowaną działalność gospodarczą, ale w czasie poprzedzającym sporny okres. Natomiast po dniu 1 października 2012 r. do dnia zawieszenia przez nią działalności (7 kwietnia 2019 r.) odwołująca się realnie nie podjęła żadnych czynności nakierowanych na uzyskanie przychodów. Wnioskodawczyni poczynszy od 1 października 2012 r. nie podejmowała żadnych czynności mających rzeczywiście doprowadzić do uzyskania zysku z działalności gospodarczej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w rozpoznawanej sprawie nie sposób przyjąć, że działalność gospodarcza prowadzona była przez ubezpieczoną w sposób stały i ciągły. Wątpliwości budzi także umowa agencyjna z dnia 31 października 2012 r. Przede wszystkim brak jest potwierdzenia w zgromadzonej dokumentacji przychodów z tytułu jej wykonywania i nie przedstawiono żadnych dowodów, że jakiegokolwiek czynności z tej umowy były faktycznie realizowane. Zarejestrowany jednostkowy przychód nie uzasadnia tego, że, po pierwsze, prowadzona działalność miała charakter zarobkowy, a po drugie — kwota przychodów usprawiedliwiała zadeklarowanie maksymalnej podstawy wymiaru składek oraz odprowadzenie od niej składek ubezpieczeniowych w wysokości ponad 3.000 zł miesięcznie. Wynik finansowy prowadzonej działalności był dla wnioskodawczyni nieistotny, to zaś wskazuje na intencję nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, ile włączenia skarżącej do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania bardzo wysokich świadczeń.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że prowadzenie działalności gospodarczej powinno być działaniem konsekwentnym i przemyślanym pod względem organizacyjnym, technicznym, ekonomicznym, marketingowym, handlowym, finansowym, a powyższym warunkom nie odpowiadają działania podjęte przez ubezpieczoną. Deklarowanie przez odwołującą się wysokiej podstawy wymiaru składek w okresie ciąży świadczy niewątpliwie o zachowaniu intencyjnym, co dodatkowo potwierdza, że działalność nie była wykonywana w sposób zorganizowany i zarobkowy, a celem skarżącej było wyłącznie uzyskanie odpowiednio wysokich świadczeń w związku z ciążą i macierzyństwem.

Konkluzje Sąd Apelacyjny, oparte na wiążących Sąd Najwyższy ustaleniach faktycznych, niezakwestionowanych skutecznie przez skarżącą (gdyż podniesiony przez nią zarzut sprowadza się w istocie jedynie do zastrzeżeń pod adresem uzasadnienia wyroku), wpisują się w utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego co do wykładni i stosowania przepisów o działalności gospodarczej w kontekście tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W obecnym stanie prawnym definicję działalności gospodarczej zawiera art. 3 Prawa przedsiębiorców. Zgodnie z tym przepisem, działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Definicjach ta kładzie nacisk na zorganizowany i zarobkowy charakter, ciągłość i profesjonalizm działalności gospodarczej.

Działalność gospodarcza musi bowiem odpowiadać pewnym cechom. W ujęciu tradycyjnym działalność gospodarcza charakteryzuje się profesjonalnością, samodzielnością, podporządkowaniem zasadzie racjonalnego gospodarowania, celem zarobkowym, trwałością prowadzenia, wykonywaniem w sposób zorganizowany oraz uczestniczeniem w obrocie gospodarczym. Właściwości cechujące działalność gospodarczą, które powinny występować łącznie, to działanie stałe, nieamatorskie, nieokazjonalne, z elementami organizacji, planowania i zawodowości rozumianej jako fachowość, znajomość rzeczy oraz specjalizacja (B. Gudowska i J. Strusińska-Żukowska (red.): Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2011, s. 106-107). O działalności gospodarczej można mówić, jeżeli są spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki (zarobkowy cel prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter, ciągłość jej

wykonywania). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że podstawą powstania tytułu ubezpieczeń społecznych w oparciu o prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej, co oznacza konieczność stwierdzenia w oparciu o odpowiednie ustalenia faktyczne, że dana osoba rzeczywiście prowadziła działalność zarobkową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732).

Zorganizowanie działalności gospodarczej w płaszczyźnie materialnej odbywa się przykładowo przez: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz przez podejmowanie działań zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji niezbędnych ze względu na rodzaj wykonywanej działalności (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2016 r., I UK 65/15, LEX nr 2118451; z dnia 16 lutego 2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382).

Ciągłość działalności gospodarczej ma dwa aspekty. Pierwszy to powtarzalność czynności, tak aby odróżnić prowadzoną działalność gospodarczą od jednostkowej umowy o dzieło lub zlecenia albo umowy o świadczenie usług, które same w sobie nie stanowią lub nie składają się jeszcze na działalność gospodarczą. Przejawem działalności gospodarczej nie są działania o charakterze sporadycznym, doraźnym, okazjonalnym lub incydentalnym. Drugi aspekt, wynikający zresztą z pierwszego, to zamiar niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej. Oba aspekty zależą od zachowania osoby podejmującej działalność gospodarczą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493). Wykonywanie działalności gospodarczej polega na powtarzalności podjętych działań, które podporządkowane są regułom zysku i opłacalności, a nie na incydentalnych, pojedynczych czynnościach (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 kwietnia 2016 r., I UK 196/15, LEX nr 2010791; z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że elementem kreującym działalność gospodarczą jest jej zarobkowy charakter. Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wówczas, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z dnia 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578). Generowanie strat przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą (zamiast spodziewanych zysków), z uwagi na koszty działalności przewyższające dochód, nie przekreśla jej zarobkowego charakteru. Inaczej należy jednak ocenić sytuację, w której od początku wymiernym, stałym i założonym z góry kosztem, nieznajującym pokrycia w przewidywanych i zakładanych zyskach, staje się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Takie generowanie kosztów prowadzonej działalności nie jest uzasadnione potrzebą inwestowania w podjęte przedsięwzięcie celem jego perspektywicznego rozwoju. Może to prowadzić do wniosku, że z założenia wynik finansowy prowadzonej działalności jest nieistotny. To z kolei może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i rzeczywistego wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, ile formalnego włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 2015 r., I UK 453/14, LEX nr 1917365; z dnia 4 listopada 2015 r., II UK 437/14, LEX nr 1954231; z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 6 kwietnia 2017 r., III UK 102/16, LEX nr 2307123; z dnia 28 listopada 2017 r., III UK 273/16, OSNP 2018 nr 8, poz. 112).

Trzeba podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd prawa, kontroluje prawidłowość stosowania prawa, nie weryfikując trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Jako sąd prawa, Sąd Najwyższy nie może ponownie weryfikować prawidłowości zastosowania przez sąd drugiej instancji poszczególnych przesłanek składających się na kwalifikację określonej aktywności ludzkiej jako działalności gospodarczej, jeśli sąd ten prawidłowo zinterpretował pojęcie działalności gospodarczej, trafnie określił wiązkę okoliczności

branych pod uwagę na etapie subsumcji tejże aktywności jako takiej działalności, a następnie zastosował przepisy i wyjaśnił, dlaczego całościowa ocena tych okoliczności przemawia za wynikiem końcowym, jakim jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2019 r., I UK 290/18, LEX nr 2687803).

Wobec niewykazania przez skarżącą istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[SOP]

r.g.